

NARAVNO RASTLINSTVO VZHODNE AFRIKE

Franc Lovrenčak

UDK 581.9 (676)

NARAVNO RASTLINSTVO VZHODNE AFRIKE

Franc Lovrenčak, dr., Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana, Slovenija

UDC 581.9 (676)

NATURAL VEGETATION OF EAST AFRICA

Franc Lovrenčak, dr., Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana, Slovenia

Članek predstavlja osnovne značilnosti naravnega rastlinstva Vzhodne Afrike, ki so predstavljene po podnebno-vegetacijskih območjih.

The article represents some characteristics of natural vegetation in East Africa based on different climatical and vegetable areas.

Glede na podnebje in nanj navezano naravno rastlinstvo (slika 1) se kaže v Vzhodni Afriki šest glavnih podnebno-vegetacijskih območij (3).

Ekvatorialnemu podnebjju z vlažnim tropskim gozdom pripada širša okolica Viktorijinega jezera. Tu so visoke povprečne letne temperature (22 do 32°C). Dež pada celo leto z dvema viškoma po enakonočju od aprila do maja in od novembra do decembra in dvema nižkoma od katerih je junjsko-avgustovski nižji od januarsko-marčevskega. Občutne so razlike v celoletni višini padavin glede na razlike v reliefu in izpostavljenosti vetrovom, ki prinašajo padavine. Tako ima Bukoba na zahodnem bregu Viktorijinega jezera 2024 mm in Jinja na severnem bregu 1140 mm padavin letno. V takem podnebjju je bila naravna vegetacija vlažni tropski gozd, kjer so rasla visoka drevesa s trdim lesom, npr. mahagonijevce. Ta gozd ima gosto podrast drevesnih praproti, veliko ovijalk in bogat zeliščni sloj. Večino tega gozda so posekali in na njegovem rastišču uredili obdelovalne površine.

Ublaženo ekvatorialno podnebje s svetlim gozdom se širi severno od Viktorijinega jezera in zajema velik del Ugande. Srednje letne temperature so še vedno visoke (22 do 35°C). Tudi padavin je skoraj povsod okoli 1100 mm, ponekod še več. Vendar že nastopa suha doba od novembra do februarja, ko pihajo suhi severovzhodni pasati. V kraju Gulu pade v suhi dobi le 12 % celoletnih padavin, ki znašajo 1540 mm (2). Bolj vlažen južni del te regije porašča tropski vlažni gozd, na sušnejšem severu pa se širi svetli gozd, v katerem nad savanskimi travami (npr. *Pennisetum* sp.), visokimi 3 do 4 m, rasejo akacije. V močvirnatih predelih (npr. ob jezeru Kyoga) se razrašča papirus.

Subtropskemu podnebjju s savano (3) pripada osrednji del Kenije vzhodno od Viktorijinega jezera. Čeprav ta del Kenije prečka ekvator, je ekvatorialno podnebje omiljeno zaradi nadmorske višine (nad 1000 m) in vplivov vlažnih vetrov. Letne temperature kolebajo med 5 in 22°C. Predeli, izpostavljeni vlažnim vetrovom, imajo nad 1300 mm padavin letno, medtem ko tisti v zavetrju dobijo precej manj dežja (npr. Nyeri 744 mm in Nakuru v tektonskem jarku 875 mm padavin letno). Naravno rastje na višavju se spreminja z nadmorsko višino, nagnjenostjo pobočij, reliefno izoblikovanostjo in izpostavljenostjo vlažnim vetrovom. V nižjih nadmorskih višinah prevladuje drevesna savana, ki jo sestavljajo akacije in zeliščno rastje. Na suhem dnu velikega tektonskega jarka se marsikje širi savana trnatih grmov in dreves, ki pripadajo raznim vrstam akacij, v višjih legah na vulkanskih gorovjih in hrbtih pa so izoblikovani višinski rastlinski pasovi. Nad gozdnim pasom, ki se širi nad savano, je ponekod (npr. na gori Keniji) pas bambusovih sestojev.

Savansko podnebje s svetlim savanskim gozdom zajema velik del Tanzanije in jugovzhodno Kenijo. Srednje letne temperature se spreminjajo od 15 do 35°C. Za rastje je pomemben pojav suhega in vlažnega letnega časa. Vlažni čas je v severni in zahodni Tanzaniji od novembra do aprila, ko pihajo vlažni severozahodni pasati. V južni Tanzaniji traja vlažna doba od decembra do marca, ko pihajo vlažni jugovzhodni pasati. Suha doba je od maja do oktobra, ko prevladajo suhi jugozahodni vetrovi. Srednja letna višina padavin znaša 750 do 1000 mm. Relativna vlaga je nizka (58 do 65 %). Prevladujoča oblika rastja je svetel savanski gozd, ki ga v Tanzaniji imenujejo miombo. Poleg te oblike

savane se v sušnih delih širita drevesna in travna savana. V narodnem parku Ngorongoro je travna savana, v Serengetiju pa sta drevesna in travna savana. Na sušo so rastline prilagojene z malimi listi ali celo trni. Nekatera drevesa in grmi v sušni dobi odvržejo liste. Med drevjem prevladujejo akacije (npr. *Acacia tortilis*, *A. gerrardii* itd.), pojavlja se tudi baobab (*Adansonia digitata*). Ob rekah, kjer je več vlage, se širijo galerijski gozdovi (4).

Polpuščavskemu in puščavskemu podnebnju s trnatim drevjem in grmovjem pripada severni in vzhodni del Kenije ter srednja Tanzanija. Sem ne prodre več vlažne zračne gmote z Indijskega oceana, saj pasati v juniju zavijajo ob obali proti severovzhodu, v decembru pa prevladajo severovzhodni suhi vetrovi. Celoletne padavine se menjajo od 248 mm v Dodomi na jugu, do 500 mm v kraju Voi v sredini tega predela ter 150 mm v kraju Lodwar v severni Keniji. V tako suhem podnebnju se razraščajo le nesklenjeno kserofilno rastje, zato so tla marsikje gola, kamnita ali gruščnata. Drevesa so nizka (4 do 5 m) in trnata, nizki in trnati so tudi grmi. Med njimi rasejo šopaste trave. Med akacijami, ki rasejo na teh suhih tleh, je *Acacia lahaii*. Na dnu velikega tektonskega jarka ob jezerih Nakuru in Naivasha rase *Acacia xanthophloea*, ki ima rumenkasto lubje (1). Kjer je več zelišnega rastišča (sever Kenije), pasejo svoje črede Turkani, na jugu Kenije ter severu Tanzanije pa jih pasejo Masaji.

Šesto je območje tropskega podnebja, ki ga ima vzhodnoafriška obala, poraščena z gozdom. Tu pada dež celo leto z dvema viškoma. Prvi je od marca do junija in drugi, nižji od oktobra do decembra. Dež prinašajo severovzhodni in jugovzhodni vetrovi. Relativna vlaga je celo leto visoka, saj znaša okoli 80 %. Tudi povprečne letne padavine so visoke (okoli 27°C).

Za rastlinstvo je pomembna reliefna oblikovanost in izpostavljenost vlažnim vetrovom. Na najbolj namočenih delih vzdolž obale rase vlažni tropski gozd od Lindija do Malindija. Na obali se razraščajo tudi svetli gozdovi kokosove palme. Ob rekah in rečnih rokavih se širijo mangrove, zlasti okoli ustja reke Rufiji v Tanzaniji.

1. Karmali, J. 1988: *The beautiful Plants of Kenya*. Nairobi

2. Stonehouse, B. 1985: *Pocket Guide to the World*. London.

3. Waters, G., Otero, J. 1989: *Geography of Kenya and the East African Region*. London.

4. Zatkalik, F., 1980: *Narodny park Serengeti*. Geographica nr. 21. Bratislava.

Slika 1: Podnebno-vegetacijska območja v Vzhodni Afriki: območje ekvatorialnega podnebja - tropski gozd (1), območje ublaženega ekvatorialnega podnebja - svetli gozd (2), subtropsko podnebje na Kenijskem višavju - savana (3), savansko podnebje - svetli savanski gozd (4), polpuščavsko in puščavsko podnebje - trnato grmičevje (5), tropsko podnebje vzhodnoafriške obale - tropski gozd (6).

